

Управление образования Исполнительного комитета
муниципального образования города Казани

Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования
«Дом детского и юношеского туризма и экскурсий «Простор»
Ново-Савиновского района г. Казани

Принята на заседании
педагогического совета
от « 30 » 08 2024 г.
Протокол № 01

Утверждаю
Директор МБУДО ДДЮТиЭ «Простор»
Р.М. Фазлиев/
« 30 » 08 2024г.

Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа
туристско-краеведческой направленности
«Литературное краеведение»
("Әдәби туган як")

возраст обучающихся: 13-17 лет
срок реализации: 4 года

Автор-составитель:
Саешина Аида Ринатовна,
педагог дополнительного образования

Казань, 2022 г.

ИНФОРМАЦИОННАЯ КАРТА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ

1.	Учреждение	Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования «Дом детского и юношеского туризма и экскурсий «Простор» Ново-Савиновского района г. Казани Республики Татарстан
2.	Полное название программы	Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа «Литературное краеведение» (“Эдэби туган як”)
3.	Направленность программы	Туристско-краеведческая
4.	Сведения о разработчиках	
4.1.	ФИО, должность	Саеетшина Аида Ринатовна, педагог дополнительного образования МБУДО «ДЦЮТиЭ «Простор» Ново-Савиновского района г.Казани Республики Татарстан
5.	Сведения о программе	
5.1.	Срок реализации	3 года
5.2.	Возраст обучающихся	13-17 лет
5.3.	Характеристика программы: - тип программы - вид программы - принцип проектирования программы - форма организации содержания учебного процесса	Тип - дополнительная общеобразовательная программа Вид - общеразвивающая программа Принцип проектирования – разноуровневость программы Модульная форма организации содержания учебного процесса
5.4.	Цель программы	Создание условий для формирования устойчивого интереса учащихся к истории своей Родины, для формирования духовного развития личности, укрепления физического здоровья.
6.	Формы и методы образовательной деятельности	Методы: объяснительно-иллюстративный; репродуктивный; частично-поисковый; исследовательский; метод творческих проектов. Формы: объяснение, инструктаж, демонстрация, лекция и др.; воспроизведение действий, применение знаний на практике и др.; работа с литературой, интернет ресурсами и др.; самостоятельная поисковая и творческая деятельность, презентация и защита проекта и др.
7.	Формы мониторинга результативности освоения программы	Входная и выходная диагностика, промежуточная аттестация, итоговая аттестация
8.	Результативность реализации программы	Сохранность контингента учащихся Участие в конкурсах, творческих проектах, конференциях муниципального, республиканского уровней
9.	Дата утверждения и	2023 год

	последней корректировки программы	
10.	Рецензенты	2023

Пояснительная записка

В школе на протяжении нескольких лет успешно работает кружок «Литературное краеведение». Программа включает изучение татарской литературы, истории нашей республики, традиций и обычаев нашего народа, его сегодняшней жизни, места в мире.

Значительное значение в формировании ученика как личности имеет нравственное воспитание. Человек, которого уважают, уважает родную землю. Следовательно, воспитание у ребенка уважения к родной земле, к людям, живущим в нашей толерантной республике, - важная часть нравственного воспитания. Чтобы достичь этой цели, работаем в этом кругу на основе этой программы.

Дополнительная общеобразовательная (общеразвивающая) программа «Литературное краеведение» (далее – программа) реализуется в Муниципальном бюджетном учреждении дополнительного образования «Дом детского и юношеского туризма и экскурсий «Простор» Ново-Савиновского района г.Казани (далее – МБУ ДО ДДЮТиЭ «Простор») и имеет **туристско-краеведческую направленность**.

Данная программа разработана в соответствии с:

- Федеральным законом от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» (с изменениями и дополнениями);
- Федеральным законом от 31 июля 2020 г. № 304-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» по вопросам воспитания обучающихся»;
- Концепцией развития дополнительного образования детей до 2030 года, утвержденной Распоряжением Правительства РФ от 31 марта 2012 г. № 678-р;
- Приказом Министерства просвещения Российской Федерации от 27 июля 2022 г. № 629 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по дополнительным общеобразовательным программам»;
- Письмом Минобрнауки РФ от 11.12.2006г. № 06-1844 «О примерных требованиях к программам дополнительного образования детей»;
- Письмом Минобрнауки РФ от 18.11.2015 г. № 09-3242 «О направлении информации (вместе с «Методическими рекомендациями по проектированию дополнительных общеразвивающих программ (включая разноуровневые программы)»);
- Письмом Минобрнауки РФ от 14.12.2015г. № 09-3564 «О внеурочной деятельности и реализации дополнительных общеобразовательных программ» (вместе с «Методическими рекомендациями по организации внеурочной деятельности и реализации дополнительных общеобразовательных программ»);
- СП 2.4. 3648-20 «Санитарно-эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи», утвержденные Постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 28.09.2020 г. №28;
- Методические рекомендации по реализации дополнительных общеобразовательных программ с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий (Письмо Министерства просвещения от 31 января 2022 года № ДГ-245/06 «О направлении методических рекомендаций») (если программа реализуется с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий);
- Уставом муниципального бюджетного учреждения дополнительного образования «Дом детского и юношеского туризма и экскурсий «Простор» Ново-Савиновского района г. Казани (далее – ДДЮТиЭ «Простор»);
- Положением о дополнительной общеобразовательной общеразвивающей программе.

Данная программа предусматривает применение электронного обучения, дистанционных образовательных технологий с использованием Интернета в форме дистанционного обучения.

Актуальность программы заключается в значимости школьных музеев в образовательном поле учебных учреждений, осознании музейной ценности предметов объективного мира.

Отличительные особенности программы

Характеризуя программу «Әдәби туган як», следует отметить ее достоинство от других программ в практической значимости:

- Представленная программа является результатом многолетнего творческого сотрудничества педагога и родителей.
- С учетом возрастных особенностей детей был отобран наиболее актуальный для каждого возрастного периода объем материала.
- При этом важно отметить, что данный курс является программой воспитания, так как способствует формированию у детей нравственных качеств, чувства патриотизма, толерантного отношения ко всем людям, населяющим нашу многонациональную Родину.
- Содержание и материал программы организованы по принципу дифференциации в соответствии со следующими уровнями сложности:

«Основы музейного дела». Предполагает использование и реализацию общедоступных и универсальных форм организации материала, минимальную сложность предлагаемого для освоения содержания программы.

«Активисты школьного музея». Занятия второго и третьего года обучения направлены на закрепление знаний и умений, полученных на стартовом уровне. Предполагает использование и реализацию таких форм организации материала, которые допускают освоение специализированных знаний и языка, гарантированно обеспечивают трансляцию общей и целостной картины в рамках содержательно-тематического направления программы.

«Литературное краеведение». Занятия четвертого года обучения существенно отличаются от предыдущих лет. Выполнение заданий носит варьируемый, комбинированный характер. Обучающиеся участвуют в мероприятиях различного уровня: района, города.

Формы организации образовательного процесса

Организация педагогического процесса, при реализации данной Программы, осуществляется посредством индивидуальных и групповых комбинированных (теоретических, практических и игровых) занятий.

Изучение жизни и творчества великого татарского поэта Габдуллы Тукая, сбор материалов о современниках Габдуллы Тукая, Лауреатах премии Тукая.

Знакомство с татарской литературой, устным народным творчеством, музыкой, театром, изобразительным искусством татарского народа.

Произведения в программе были выбраны с учетом задач воспитания будущего молодого поколения в качестве человека милосердия, милосердия, защитника и любящего природу родного края, человека, обладающего положительными качествами человечества, защищающего интересы нации.

Цель: формирование общей культуры личности на основе воспитания гражданственности и любви к Родине, бережного отношения к памятникам истории, культуры края.

Задачи:

Образовательные задачи.

1. Обучать навыкам поисково-исследовательской работе.

2. Сформировать начальные навыки экскурсионного мастерства.
3. Сформировать систему знаний, умений, навыков по основам музееведения.

Развивающие задачи.

1. Развитие артистических, эмоциональных качеств у детей.
2. Развитие внимательности и наблюдательности, творческого воображения и фантазии через экскурсии.
3. Прививать у подростков любовь к Родине, народу, родному языку, уважение к старшим, младшим и вообще к человеку.

Воспитательные задачи.

1. Формировать гражданскую позицию, патриотизм.
2. Воспитывать чувство товарищества, чувство личной ответственности.
3. Воспитывать нравственные качества по отношению к окружающим (доброжелательность, чувство товарищества и т.д.).

Адресат программы: дети, участвующие в реализации данной образовательной программы: от 13 до 17 лет.

Объем и срок освоения программы:

Данная программа рассчитана на 3 года обучения. Занятия проводятся два раза в неделю на татарском языке в музее Г.Тукая.

Программа и примерный тематический план предполагают проведение теоретических и практических занятий в течение одного учебного года в объеме **144 часовой годовой программе**, 4 часов в неделю по 40 минут с 10 минутной динамической паузой. Теоретические занятия проводятся в классных аудиториях, музеях.

Практикум – в музее. Предусмотрены часы для обзорных и учебных экскурсий, участия в массовых мероприятиях (научно-практических конференциях, олимпиадах, конкурсах), совместная работа с родителями.

Этапы реализации:

1. Первый год обучения - программа «Я моя семья и школа».
2. Второй год обучения «Я и мир вокруг меня».
3. Третий год обучения «Родная сторона».

Используются разнообразные формы работы объединения:

- ✓ Лекционные (обзорные лекции, беседы).
- ✓ Семинарские.
- ✓ Экспедиционные (сбор материалов).
- ✓ Научно – исследовательские (изучение и классификация собранных материалов, работа над литературой, подготовка рефератов).
- ✓ Индивидуально – групповые.

Методы:

- ✓ Словесные методы (устное изложение материала, беседа, анализ материалов).
- ✓ Наглядные методы (показ видеоматериалов, иллюстраций).
- ✓ Практические методы (работа над рефератом).
- ✓ Объяснительно – иллюстративные (выступления на конкурсах).
- ✓ Частично – поисковые методы (работа в библиотеках города, в интернет залах).
- ✓ Исследовательские методы (самостоятельная творческая работа ученика).

Практическая направленность реализуется за счёт введения в каждую тему практических занятий:

- Экскурсии.
- Встречи.
- Описания.
- Разработки и защиты текстов.
- Презентации.
- Показ видеофильмов.

Прогнозируемые результаты:

1. Владение учащимися навыками экскурсионной работы, исследовательской деятельности, умение работать с источниками, в архивах, составлять экспозиции, текст экскурсии.

2. Система отслеживания, учет.

Учет знаний

Учет знаний ведется посредством создания учащимися итоговых работ по исследуемым проблемам – рефераты, проекты, портфолио, доклады и др. С ними учащиеся выступают на различных уровнях краеведческих конференциях, чтениях и т.д.

В зависимости от содержания занятий, форма учебной работы может быть разной: лекции, обзорные беседы, доклады учащихся по темам, семинарские занятия, научно-исследовательская, оформительская работа, организаторско-массовая работа, проведение викторин, конкурсов. Проведение экскурсий.

Также учащиеся принимают участие в школьных и районных краеведческих смотрах, конкурсах.

Показателем работы участников объединения является участие в районном, городском смотре-конкурсе школьных музеев.

В конце 1 года обучения учащиеся должны знать:

- понятие « культурное и духовное наследие»;
- основные направления деятельности музея по сохранению и пропаганде культурного и духовного наследия;
- основные исторические подходы в развитии краеведения;
- понятия « музей образовательного учреждения», « концепция музея образовательного учреждения», « музейный предмет»;
- признаки, специфику, функции музея общеобразовательного учреждения;
- классификацию музейных предметов;
- основные направления работы актива школьного музея;
- методы и приемы выявления и сбора памятников истории и культуры, способы сбора дополнительной информации об исторических событиях, музейных предметах;
- структуру фондов музея школы;
- учетную документацию музея школы;
- понятие экскурсии, ее виды, приемы подготовки, экскурсионные методы и приемы.

Должны уметь:

- отбирать информацию на определенную тему из краеведческих источников;
- оформлять поступления в фонды музея;
- осуществлять атрибуцию и шифровку музейных предметов;
- оформлять и монтировать музейные предметы в экспозиции, объединять музейные предметы композиционно в экспозиции;
- работать с историческими источниками, извлекать из них нужную информацию;
- выполнять простейшие исследовательские задания по написанию рефератов, докладов и других видов работ.

В конце второго учебного года учащиеся должны знать:

- роль и место музея в образовательном учреждении;

- методы изучения событий и явлений;
- способы выявления и сбора предметов музейного значения;
- перечень и назначение полевой документации;
- основные приемы экспонирования музейных предметов;
- правила составления этикеток к экспонатам, тестов к музейным экспозициям;
- формы массовой работы музея;
- способы активизации работы с аудиторией;
- особенности подготовки и проведения внемузейных экскурсий;
- методы краеведческого поиска;
- приемы работы с литературными источниками.

Должны уметь:

- оформлять полевую документацию;
- объединять музейные предметы композиционно в экспозиции;
- составлять этикетки к музейным предметам;
- отбирать объекты по темам экскурсий;
- составлять паспорта экскурсионных объектов;
- составлять текст и маршрут экскурсии;
- работать с историческими источниками, извлекать из них нужную информацию;
- составлять вопросы, записывать воспоминания;
- отбирать материал для внеклассных мероприятий, продумывать сценарии;
- оформлять тематические выставки и альбомы;
- отбирать объекты по темам экскурсий, составлять текст и ее маршрут;
- записывать воспоминания родственников;
- описывать семейные архивы и реликвии.

В конце 3 года обучения учащиеся должны знать:

- основные направления работы актива музея школы, план работы на текущий год;
- методы и приемы выявления и сбора материалов о памятниках истории и культуры
- способы сбора дополнительной информации об исторических событиях, музейных предметах;
- последовательность создания, виды экспозиции, текстов в музейной экспозиции;
- правила составления этикеток к экспонатам, текстов в музейной экспозиции;
- формы массовой работы музея;
- особенности подготовки и проведения музейных и внемузейных экскурсий;
- методы краеведческого поиска;
- требования к структуре, содержанию, оформлению исследовательских работ учащихся;
- структуру фондов музея школы;
- учетную документацию музея школы.

Должны уметь:

- организовывать занятия для учащихся первых лет обучения;
- отбирать объекты и источники поступления памятников в фонды музея в соответствии с планом его работы;
- объединять музейные предметы композиционно в экспозиции;
- оформлять и монтировать музейные предметы в экспозиции;
- отбирать объекты по темам экскурсий;
- составлять паспорта экскурсионных объектов;
- составлять библиографический список;
- осуществлять атрибуцию и шифровку музейных предметов;
- оформлять тематические выставки;
- о походе;
- составлять и обобщать информацию;

- работать с научной и художественной литературой.

Учебный план первого года обучения

№ п\п	Тема	Теория	Практ.	Индив. работа	Экскурсия	Всего	Форма контроля
1	Вводный урок	2	-	-			Беседа
2	Знакомство с материалами музея	1	2	-		3	Тест
3	Этика экскурсовода	3	-	2		5	Собеседование
4	Тукай – великий татарский поэт	4	4	2		10	Тест
5	Тукай в Уральске	6	2	2	4	14	Тест
6	Казан. Места, связанные с Тукаем	5	4	2	4	15	Участие в конкурсе юных краеведов
7	Путешествия Тукая	4	4	2		10	Беседа
8	Последние дни Тукая	5	2	2		9	Викторина
9	Тукай-педагог, общественный деятель, журналист, поэт, писатель, сатирик	3	2	2		7	Защита проектов
10	Музейные экспонаты	3	4	2		9	Собеседование
11	Тукай и театр	5	4	2		11	Беседа
12	Современники Тукая	6	4	2		12	Тест
13	Вспоминая Тукая	6	4	2	4	16	Участие в конкурсе юных экскурсоводов
14	Лауреаты Государственной премии им. Тукая	6	4	2		12	Лит.-муз. композиция
15	Практика проведения экскурсий	-	4	4		8	Участие в конкурсе юных краеведов
16	Обобщающее занятие	1				1	Беседа
	Всего	60	44	28	12	144	

Содержание первого года обучения

Тема 1. Вводный урок. Инструктажи. Знакомство с материалами музея.

Тема 2. Этика экскурсовода. Использование музейных материалов. Практика проведения экскурсии.

Тема 3. Тукай - великий татарский поэт. Тукай в Уральске. Казань. Места, связанные с Тукаем. Путешествия Тукая. Последние дни Тукая. Тукай-педагог, общественный деятель, журналист, писатель, поэт, сатирик. Тукай и театр. Современники Тукая. Вспоминая Тукая.

Тема 4. Лауреаты премии Тукая. Наки Исанбет - писатель, ученый, фольклорист. Шаукат Галиев - детский поэт. Г.Ахунов повесть «Ядро ореха», писатель, удостоенный Государственной премии РТ имени Г.Тукая за роман «Хазинэ».

Тема 5. Итоговый урок. Защита проектов

Учебный план второго года обучения

№ п\п	Тема	Теория	Практ.	Индив. работа	Экскурсия	Всего	Форма контроля
1.	Вводный урок	2				2	Беседа
2.	Г.Тукай в материалах музея	8	2	2		12	Собеседование
3.	Теория литературы	4	2	2		8	Тест
4.	Устное народное творчество	16	4	4	4	28	Участие в конкурсе юных краеведов
5.	Тукай – великий татарский поэт	16	2	2	2	22	Собеседование
6.	Классики татарской литературы	6	2	2		10	Беседа
7.	Литература и театр	10	2	2		14	Тест
8.	Литература и музыка	6	2	2		10	Участие в конкурсе юных экскурсоводов
9.	Муса Джалиль и джалиловцы	10	2	2	2	16	Защита проектов
10.	Народные праздники	12				12	Беседа
11.	Современная литература	8				8	Лит.-муз. композиция
12.	Итоговый урок	2				2	Беседа
	Всего	100	18	18	8	144	

Содержание второго года обучения

Тема 1. Вводный урок. Инструктаж. Использование музейных материалов.

Тема 2. Г. Тукай в материалах музея. Тукай находится в татарской поэзии начала XX века. Тукай в Уральске. Путешествия Тукая. Казань. Места, связанные с Тукаем. Тукай - педагог, общественный деятель, журналист, писатель, поэт. Практические уроки.

Тема 3. Теория литературы. Сюжет. элементы сюжета. Тема, идея, проблема произведения. Практические уроки.

Тема 4. Татарский фольклор. Жанр татарского устного народного творчества. Татарские народные песни. Легенды. Легенды, сказки. Баиты. Праздник «Сюмбеля». Загадки. Практические уроки.

Тема 5. Тукай - великий татарский поэт. В своих стихах поэт - личность поэта. У Тукая поэтическое мастерство. Казань. Места, связанные с Тукаем. сатирические произведения Г.Тукая. Образ Тукая в искусстве. Музеи Тукая. Виртуальное путешествие в музей Тукая в Кырлае. В творчестве Б. Альменова - Тукай. Экскурсия. Путешествие по улицам, по которым ходил Тукай.

Тема 6. Классики татарской литературы. Амирхан - мастер психологизма. Ш.Камал - мастер новелл. Творчество М.Гафури. Практические уроки.

Тема 7. Литература и театр. Из истории татарского театра. Театры Казани. Вклад Г.Камала в татарскую литературу. Творчество К.Тинчурина. «Зэнгәр шөл».

Тема 8. Литература и музыка. Из истории татарской музыки. Татарские композиторы. Зулейха Хисматуллина, творчество Азата Аббасова.

Тема 9. Муса Джалиль и джалильцы. Жизнь и борьба М. Джалиля. Цикл “Моабитские тетради” М.Джалиля. По следам М. Джалиля. Виртуальная экскурсия. Вклад города Казани в Великую Победу.

Тема 10. Татарские праздники. Праздник Навруза. Религиозные праздники. Сабантуй - праздник труда, национальные праздники, обряды, обычаи, связанные со временами года.

Тема 11. Современная литература. Актуальные вопросы современной литературы. Татарская литература в моей жизни.

Тема 12. Итоговый урок. Обобщение пройденного материала.

Учебный план третьего обучения

№ п/п	Тема	Теория	Практ.	Индив. работа	Экскурсия	Всего	Форма контроля
1.	Вводный урок	2				2	Беседа
2.	Теория литературы	8	2	2		12	Тест
3.	Устное народное творчество	8	2	2		12	Фикер алышу
4.	Тукай – великий татарский поэт	10	2	2		14	Яшь краеведчыл ар бэйгесендә катнашу
5.	Литература 1940-1965 годов	10	2	4	4	18	Фикер алышу
6.	Литература 1965-1985 годов	12	2	2	2	18	Беседа
7.	Современная литература	10	2	2		14	Шигырь бэйгесе
8.	История Казани	22	2	2	2	28	Экскурсово длар бэйгесендә катнашу
9.	Вспоминая Тукая	8			2	10	Лит.- муз. композиция
10.	Из истории татарского театра	8	2	2	2	14	Проект яклау
11.	Обобщающий урок	2				2	Беседа

12.	Всего	10	16	16	12	144	
-----	-------	----	----	----	----	-----	--

Содержание третьего года обучения

- Тема 1. Вводный урок. Инструктаж. Использование музейных материалов.
- Тема 2. Теория литературы. Литературное произведение. Содержание. Форма. Тема, идея, проблема произведения. Распределение литературы на виды и жанры.
- Тема 3. Татарский фольклор. Жанр татарского устного народного творчества. Исторические и топонимические легенды. Легенды о городе Казани. Легенды о городе Казани. Отражение устного народного творчества в литературе.
- Тема 4. Тукай - великий татарский поэт. Его место в татарской поэзии. Путешествия Тукая. Образ Тукая в татарской литературе. История Государственной премии имени Г.Тукая. По следам Тукая. Виртуальная экскурсия.
- Тема 5. Общая информация о литературе 1940-65-х годов. Вклад города Казани в Великую Победу. Герой - поэт Муса Джалиль. Творчество Ф. Карима. Творчество Г. Абсалямова. Тема войны в творчестве Ф.Хусни.
- Тема 6. Литература 1965-1985 годов. Общая информация о литературе 1965-1985 годов. Творчество Сибгата Хакима. Лауреат Государственной премии имени Г.Тукая Зульфат. М.Магдеев. Национальный колорит произведений. Лауреат Государственной премии имени Г.Тукая Разиль Валеев.
- Тема 7. Современная литература. Общая информация о современной литературе. Творчество Туфана Миннуллина. Лауреат Государственной премии имени Г.Тукая Ибрагим Гази. Творчество Роберта Миннуллина
- Тема 8. Из истории города Казани. Казанский Кремль. Иностранцы татары. Казанский университет. Из истории татарской печати. Музеи Татарстана. Национальный музей Республики Татарстан. Музей изобразительного искусств.
- Тема 9. Вспоминая Тукая. место Тукая в татарской литературе. Тукай - педагог, общественный деятель, журналист, писатель, поэт, сатирик. Лауреаты премии Тукая.
- Тема 10. Из истории татарского театра. Театры Казани. Татарский Государственный академический театр им. Г.Камала.
- Тема 11. Итоговый урок.. Обобщение пройденного материала.

Аңлатма язуы

“Әдәби туган як” түгәрәге мәктәптә берничә ел дәвамында уңышлы эшләп килә. Программа укучыларыбызда кызыксыну уятты. Программа татар әдәбиятын, республикабыз тарихын, халкыбыз гореф – гадәтләрен, бүгенге тормышын, дөньяда тоткан урынын өйрәнүне эченә ала. Шулай ук укыту кыссаларына кергән бәйрәмнәр, юбилейларның туган көннәре, олимпиада, конкурсларга әзерләнү дә программада урын ала. Дәрәсләр атнага ике тапкыр татар телендә мәктәпнең Г.Тукай музееңда уздырыла. Программа дүрт елга 13-17 яшьлек укучыларга исәпләнгән.

Укучының шәхес буларак формалашуында әхлак тәрбиясенә әһәмияте зур. Үзен хөрмәт иткән кеше туган жирен дә олылый, ихтирам итә. Димәк, балада туган жиребезгә, толерант республикабызда яшәүче халыкларыбызга хөрмәт хисе тәрбияләү – әхлак тәрбиясенә мөһим бер өлеше. Әлеге максатка ирешү өчен бу түгәрәктә шушы программага нигезләнеп эшлибез.

“Әдәби туган як” түгәрәгенә төп бурычлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- Укучылар белән бөек татар шагыйре Габдулла Тукай тормышын һәм ижатын тирәнтен өйрәнү.
- Габдулла Тукай замандашлары, Тукай премиясе Лауреатлары турында материаллар жыйнау.

- Татар халкының тарихы, теле, әдәбияты, халык сәнгатенә карата ихтирам һәм хөрмәт тәрбияләү. Халык жәүһәрләрен барлау, жыю.
- Укучыларның ижади сәләтләрен үстерү.
- Музей материалларын кабул итү, барлау, саклау буенча башлангыч белемнәре үзләштерү.
- Укучыларны уку һәм өстәмә әдәбият белән мөстәкыйль рәвештә эш итәргә өйрәтү.
- Хәзерге милли әдәбият, вакытлы матбугат материалларын укуга карата кызыксыну уяту.
- Балаларны, гомумән, татар әдәбияты, халык авыз ижаты, татар халкының жыр-музыкасы, театры, сынлы сәнгате белән таныштыру, күренекле язучылар һәм аларның әсәрләрен үзләштерүенә ирешү.
- Халык тарихын һәм мирасын өйрәнү аша яшүсмерләрдә Ватанга, халыкка, туган телгә мөхәббәт, олыларга, кечеләргә һәм, гомумән, кешегә ихтирам, мәрхәмәтлелек, шәфкатьлелек тәрбияләү, Шулай ук хезмәт тәрбиясе һәм эстетик тәрбия бирү.

Аңлашыла ки, бу бурычлар, аерым-аерым күрсәтелсәләр дә, үзара тыгыз бәйләнгәннәр. Алар бердәм уку процессында гамәлгә ашырылалар, чөнки түгәрәктә белем бирү, шәхес формалаштыру бергә алып барыла.

Программага әсәрләр киләчәк яшь буынны мәрхәмәтле, шәфкатьле, туган як табигатен саклаучы һәм яратучы, гомумкешелекнең уңай сыйфатларына ия булган, милләт мәнфәгатьләрен яклардай кеше итеп тәрбияләү бурычларын күз алдында тотып сайланды.

Укучыларга рухи, милли һәм әхлак тәрбиясе бирүдә, аларны халкыбызга хезмәт итәрдәй шәхес буларак формалаштыруда программага кергән әсәрләрнең роле зур. Яшь буынга милли яшәү рәвешен житкерүдә, аның үзаңын үстерүдә, бу юнәлештә гамәли адымнар ясауга әзерләүдә әдәбият мөһим жирлек булып тора.

Эзлеклелекне дәвам иттереп, укучыларның белемнәрен тулыландыру максатыннан, халык авыз ижатының төрләре алынды. Беренчедән, алар укучыларга фольклордан яңа мәгълүмат бирә, икенчедән, телгә караган белемнәре гамәли яктан ныгыту өчен материал буларак кулланыла.

Программада әдәбиятны милли сүз сәнгате итеп карауга игътибар ителде. Укучыларның әдәби әсәрләрен мөстәкыйль укып, ана үз мөнәсәбәтләрен белдерә алу күнекмәләре бирү күздә тотылды һәм, әдәбият теориясе төшенчәләрен тагын да тирәнәйтү максаты куелды

Укыту-тәрбия бурычларын уңышлы үтәү өчен программада түбәндәге эшләр каралган:

- әңгәмәләр;
- экскурсияләр;
- конкурслар;
- күргәзмәләр;
- әсәрләрен сәхнәләштерү;
- ижади эшләр;
- рәсем буенча әңгәмәләр .

Программаның аермалы үзенчәлекләре

Эшчәнлек эчтәлегә.

"Әдәби туган як» программасын характерлап, аның гамәли әһәмияткә ия булган башка программалардан аермалы булуын билгеләп үтәргә кирәк:

- тәкъдим ителгән программа педагог һәм ата-аналарның күпеллык ижади хезмәттәшлеге нәтижәсе булып тора;
- балаларның яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып, һәр яшь чоры өчен иң актуаль материал сайлап алынды;
- шул ук вакытта әлеге курс тәрбия программасы булып тора, чөнки балаларда әхлакый сыйфатлар, патриотизм хисләре, күпмилләтле Ватаныбызда яшәүче барлык кешеләргә карата толерант мөнәсәбәт формалаштыруга ярдәм итә.

Программаның эчтәлегә һәм материалы дифференциация принцибы буенча оештырылган:

Учебный план первый год обучения

№	Тема	Кол-во час.	Содержание	Ожидаемые результаты	Сроки выполнения
1.	Кереш дәрес. Инструктаж.	2	Түгәрәкнең еллык эш планы белән танышу.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү	сентябрь
2.	Мәктәп музеена экскурсия үткәрү (укытучы).	2	Укытучы экскурсия үткәрә.	Укучыларда үткәнебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	сентябрь
3.	Музей материаллары белән танышу	2	Музей документлары белән танышу. Яңа экспонатларны кабул итү тәртибе белән танышу.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	сентябрь
4.	Экскурсовод этикасы	2	Экскурсовод этикасы белән танышу.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	сентябрь
5.	Экскурсоводның үз-үзен тотышы.	2	Экскурсоводның үз-үзен тотышы кагыйдәләре белән танышу.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү	сентябрь
6.	Экскурсовод сөйләме. Сөйләм матурлау үзенчәлекләре.	2	Сөйләм матурлау үзенчәлекләре белән таныштыру.	Татар теленә мәхәббәт тәрбияләү.	сентябрь
7.	Экскурсовод сөйләмендә әдәби жанр төрләрен куллану.	2	Әдәби жанр төрләрен искә төшерү.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	сентябрь
8.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.	сентябрь
9.	Г. Тукай – татар	2	Тукайның татар	Шигърияткә мәхәббәт	октябрь

	халкының бөөк шагыйре.		әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләшү.	тәрбияләү.	
10.	Тукайның балачагы: Кушлавчыч, Өчиле	2	Г.Тукайның «Исемдә калганнар» автобиографик эсәре аша укучыларны аның балачагы белән таныштыру; эти-эниләргә карата ихтирам тәрбияләү.	Шагыйрьнең авыр тормышта үсүен укучыларга аңлату.	октябрь
11.	Тукай сукмаклары: Сасна, Казан, Кырлай.	2	Булачак шагыйрьнең беренче шигырьләре белән танышу.	Балаларда һәр мизгелнең кадерен белеп яшәү сыйфатын тәрбияләү.	октябрь
12.	Тукайның балачагы турында истәлекләр уку.	2	Г.Тукайның «Исемдә калганнар» автобиографик эсәреннән өзекләр уку.	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.	октябрь
13.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	октябрь
14.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	октябрь
15.	Габдулла Тукай Жаек шәһәрндә	2	Тормыш юлы һәм ижаты турында белемнәрне үзләштерү,	Укучыларда үткәнебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	октябрь
16.	Жаек шәһәре. Усмановлар гаиләсе.	2	Жаек шәһәре, Усмановлар гаиләсе турында сөйләү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	октябрь
17.	“Мотыйгия”	2	Татар	Фикерләү эшчәнлеген	ноябрь

	мәдрәсәсе. 4 класслы рус мәктәбе.		мәдрәсәләре турында сөйләү.	арттыру.	
18.	Шигърияткә беренче адымнар.	2	Укыганнарны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	ноябрь
19.	Жаек типографиясендә. “Әль-гасрел-жәдит” газетасы.	2	XX нче гасыр башында чыккан газета-журналлар турында сөйләү.	Укучыларда үткәннебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	ноябрь
20.	Тукай һәм революция (рәсем буенча әңгәмә)	2	Рәсем буенча әңгәмә оештыру.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	ноябрь
21.	Тукай Жаек шәһәрндә яшәгән чоры турында истәлекләр уку.	2	Тукай Жаек шәһәрндә яшәгән чоры турында истәлекләр белән таныштыру.	Әдәбиятка мөхәббәт тәрбияләү.	ноябрь
22.	Практик дәресләр	2	Укыганнарны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	ноябрь
23.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	ноябрь
24.	Тукайның үзәк музеена сәяхәт	2	Экскурсия тыңлау. Шагырьнең шәхси әйберләре белән танышу.	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	ноябрь
25.	Казан. Тукай белән бәйле урыннар. Бу урамнар әле хәтерлиләр.	2	Иске Татар бистәсе турында белешмә бирү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	декабрь
26.	“Мөхәммәдия” мәдрәсәсе, “Әльислах” газетасы	2	XX нче гасыр башында чыккан газета-журналлар	Укучыларда үткәннебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	декабрь

	редакциясе.		турында сөйләшү..		
27.	Шәрәкъ клубы. Сәүдәгәрләр йорты.	2	Шәрәкъ клубы, Сәүдәгәрләр йорты тарихы турында белешмә бирү.	Балаларда Г.Тукай белән бәйлә истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	декабрь
28.	Тукайның Казан чоры турында истәлекләр	2	Тукайның Казан чоры турында истәлекләр уку	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
29.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	декабрь
30.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
31.	Тукай йөргән урамнар буенча жәяүле сәяхәт.	2	Иске Татар бистәсе буенча сәяхәт итү.	Укучыларда үткәнебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	декабрь
32.	Иске Татар Бистәсе жәүһәрләре.	2	Иске Татар бистәсе мәчетләре буенча виртуаль экскурсия үткөрү.	Башкалабызның матурлыгы белән горурлану хисе уяту.	декабрь
33.	Тукай сәяхәтләре турында истәлекләр .	2	Тукай сәяхәтләре турында истәлекләр уку.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	гыйнвар
34.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Татар телен өйрәнүгә кызыксыну булдыру, үзара сөйләшеп, күмәк эшләргә өйрәтү.	гыйнвар
35.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	гыйнвар

			үзенчәлекләрен өйрәнү		
36.	Тукайның соңгы көннәре. Клячкин сырхауханәсе. Тукайны соңгы юлга озату.	2	Тукайны соңгы юлга озату турында истәлекләр уку.	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	гыйнвар
37.	Тукайның соңгы еллардагы иҗат мирасын барлау.	2	Тукай калдырган әдәби мирас. Китаплар күргәзмәсе белән танышу.	Әдәбиятка карата кызыксыну уяту.	гыйнвар
38.	Тукайның соңгы көннәре турында истәлекләр уку.	2	Тукай турында иҗат ителгән әсәрләр белән танышу.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	гыйнвар
39.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	гыйнвар
40.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	гыйнвар
41.	Тукай – педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь, сатирик.	2	Тукай әсәрләре буенча иҗат ителгән мультифильмнар белән танышу.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
42.	Тукайның төрле елларда, төрле газета – журналларда басылган публицистик әсәрләре.	2	Тукайның публицистик әсәрләре белән танышу.	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	февраль
43.	Г.Тукайның “Яхут, Печән базары яки Яңа Кисекбаш” сатирик поэмасы.	2	Әсәрнең эчтәлеген белән танышу.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль

44.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	февраль
45.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
46.	Халыкара туган тел көне.	2	Телләр турындагы закон белән танышу. Кеше тормышында туган телнең роле турында сөйләшү.	Туган телгә карата мөһабәт тәрбияләү.	февраль
47.	Музей материалларын барлау. Стендлар буенча сөйләргә өйрәнү.	2	Стендлардагы экспонатларны барлау. Алар турында сөйләргә өйрәнү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	февраль
48.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
49.	Тукай һәм театр.	2	Тукай турында булган белемнәрне тирәнәйтү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	март
50.	“Сәйяр” труппасы. Сәхипҗамал Гыйззәтуллина-Волжская – беренче профессиональ татар хатын – кыз артисткасы.	2	Сәхипҗамал Гыйззәтуллина-Волжскаяның тормыш һәм иҗат юлы белән танышу.	Укучыларда театр сәнгате мөһабәт уяту.	март

51.	Тукай замандашлары.	2	Тукай замандашлары турында белешмә бирү.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	март
52.	Фатих Әмирхан һәм Тукай дуслыгы.	2	Ф.Әмирхан ижаты турында белешмә бирү.	Укылганнардан нәтижә ясап, тормышта куллану.	март
53.	Ижатташ дуслар. Тукай һәм Сәгыйть Рәмиев. Гафур Колахметов – азатлык жырчысы.	2	Тукай турында булган белемнәрне тирәнәйтү.	Балаларда үз-үзләренә карата жаваплылык, олыларны хөрмәт итү хисе тәрбияләү.	март
54.	Нәүрүз бәйрәме	2	Татар халык бәйрәмнәре белән таныштыру.	Укучыларны борынгы татар бәйрәмнәре белән таныштыру	март
55.	Вафа Бәхтияров – “Әльислах” газетасының мөхәррире.	2	Тукай калдырган әдәби мирас. Китаплар күргәзмәсе белән танышу.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	март
56.	27 нче март- Халыкара театр көне. Г.Камал исемендәге драма һәм комедия театрына сәяхәт.	2	Спектакль карау. Театр музеена сәяхәт.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	март
57.	Театр артистлары. Фатыйма Шаһимәрдәнова, Габдулла Кариев.	2	Театр артистлары белән танышу.	Укучыларда театр сәнгатенә мөхәббәт уяту.	апрель
58.	Галиасгар Камал – татар театрына нигез салучыларның берсе.	2	Г. Камал турында булган белемнәрне тирәнәйтү.	Укучыларда театр сәнгатенә мөхәббәт уяту.	апрель
59.	Казанда беренче татарча ачык спектакль. Татар дәүләт театры.	2	Г.Камалның “Беренче театр” комедиясен карау.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	апрель
60.	Тукай һәм музыка.	2	Тукай әсәрләре буенча ижат ителгән музыкаль әсәрләр белән	Укучыларда музыка сәнгатенә мөхәббәт уяту.	апрель

			танышу.		
61.	Тукай безнең көннәрдә	2	Тукай турында булган белемнәрне тирәнәйтү.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	апрель
62.	Тукай һәйкәлләренә сәяхәт.	2	Тукай һәйкәлләренә жәяүле сәяхәт.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	апрель
63.	Сыйныфтан тыш чара “Без – Тукай оныклары”	2	Әдәби – музыкаль кичә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
64.	2018 нче ел - Тукай премиясе Лауреатлары.	2	Шигырь бәйрәме тарихы. Тукай премиясе Лауреатлары.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	апрель
65.	Тукай һәм Пушкин.	2	Виртуаль экскурсия үткәрү.	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	май
66.	Тукай дөнья әдәбиятында.	2	Тукайның әдәбиятта тоткан урыны турында сөйләү.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май
67.	Иске Татар Бистәсе буенча сәяхәт.	2	Иске Татар бистәсе тарихы, тарихи һәйкәлләр белән танышу.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	май
68.	Практик дәресләр	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	май
69.	18 нче май-халыкара музейлар көне. Казан Кремле музейларына сәяхәт.	2	Казан Кремле музейларына сәяхәт итү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	май
70.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май

			үзенчәлекләрен өйрәнү		
71.	Экскурсия үткәру практикасы	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	май
72.	Йомгаклау дәресе	2	Ел буге үткәннәргә йомгак ясау.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	май

Уку планы эчтәлеге

Тема 3.Тукай – бөөк татар шагыйре. Тукай Жаек шәһәрәндә. Казан. Тукай белән бәйлә урыннар. Тукай сәяхәтләре. Тукайның соңгы көннәре. Тукай-педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист,язучы, шагыйрь, сатирик. Тукай һәм театр. Тукай замандашлары. Тукайны искә алып.

Тема 4. Тукай премиясе Лауреатлары. Нәкый Исәнбәт -язучы, галим, фольклорчы. Шәүкәт Галиев- балалар шагыйре. Г.Ахунов "Чикләвектөше" повесте, "Хәзинә" романыөченГ.ТукайисемендәгеТРДәүләтбүләгенәлаек булган язучы.

Тема 5. Йомгаклау дәресе. Проектлар яклау.

Учебный план второй год обучения

№	Тема	Кол-во час.	Содержание	Ожидаемые результаты	Сроки выполнения
1.	Кереш дәрес. Инструктаж. Музей материалларын барлау.	2	Түгәрәкнең еллык эш планы белән танышу.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү	сентябрь
2.	Г. Тукай музей материалларында. Г. Тукайның XX гасыр башы татар поэзиясендә тоткан урыны.	2	Укытучы экскурсия үткәрә.	Музей экспонатларын а сакчыл караш тәрбияләү	сентябрь
3.	Тукай Жаек	2	Тукайның татар	Шигърияткә	сентябрь

	шәһәрәндә. Тукай сәяхәтләре.		әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләшү.	мәхәббәт тәрбияләү.	
4.	Казан. Тукай белән бәйлә урыннар.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрь белән бәйлә урыннар белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	сентябрь
5.	Тукай- педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрьнең татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләү	Шигърияткә мәхәббәт тәрбияләү.	сентябрь
6.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	сентябрь
7.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	сентябрь
8.	Әдәбият теориясе. Сюжет. Сюжет элементлары.	2	Әдәбият теориясе буенча белешмә бирү	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.	сентябрь
9.	Әсәрнең темасы, идеясы, проблемасы.	2	Әдәбият теориясе- әсәрне аңларга өйрәнү	Яңа теоретик төшенчәләр белән таныштыру	октябрь
10.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	октябрь
11.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	октябрь

			үзенчәлекләрен өйрәнү		
12.	Татар халык авыз ижаты. Татар халык авыз ижатының жанрлары.	2	Халык авыз ижаты турында белешмә бирү	Халык авыз ижатын тарих белән бәйләп өйрәтү	октябрь
13.	Татар халык жырлары.	2	Жырлар турында төшенчә бирү, халык жырларын тыңлау	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	октябрь
14.	Легендалар.	2	Халык легендалары белән танышу, фикер алышу	Халкыбызның үткәннә, тарихына аңлы караш булдыру	октябрь
15.	Риваятьләр.	2	Риваятьләр турында төшенчә бирү. Тарихи һәм топонимик риваятьләр	Халкыбызның үткәннә, тарихына аңлы караш булдыру, укучыларда шәфкатьлелек, миһербанлылык хисләре тәрбияләү	октябрь
16.	Әкиятләр.	2	Халык авыз ижатына гомуми күзаллау булдыру, халык әкиятләре буенча төшерелгән мультфильмнар карау	Туган илгә мөхәббәт тәрбияләү	октябрь
17.	Бәетләр	2	Халык авыз ижатын гомумиләштереп кабатлау, аларның төрләргә бүленешен кабатлау	Халкыбызның үткәннә, тарихына аңлы караш булдыру	ноябрь
18.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	ноябрь

			матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү		
19.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	ноябрь
20.	Татарстан Республикасының Милли музеена сәяхәт.	2	Татарстан Республикасыны ң Милли музеена экскурсиягә бару.	Туган жиргә, милләттәшләре безгә ихтирам хисләре тәрбияләү	ноябрь
21.	“Сөмбелә” бәйрәме.	2	Бәйрәмнең тарихы белән таныштыру.	Тарихи үткәнбезгә ихтирам тәрбияләү.	ноябрь
22.	Табышмаклар.	2	Халык авыз иҗатына гомуми күзаллау булдыру	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	ноябрь
23.	Казан мәчетләре. Виртуаль экскурсия.	2	Иске Татар бистәсе турында белешмә бирү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	ноябрь
24.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	ноябрь
25.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
26.	Тукай- бөек татар шагыйре. Шигырьләрендә шагыйрьнең үз шәхесенең бирелүе.	2	Шигырьләрен тыңлау, анализлау	Татар шигъриятенә мәхәббәт уяту	декабрь
27.	Тукайның шигъри	2	Шәрыкъ клубы,	Балаларда	декабрь

	осталыгы.		Сәүдәгәрләр йорты тарихы турында белешмә бирү.	Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	
28.	Казан. Тукай белән бәйле урыннар.	2	Тукайның Казан чоры турында истәлекләр уку	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
29.	Г. Тукайның сатирик әсәрләре.	2	“Кисекбаш” мультфильмын карау, фикер алышу	Укучыларда үткәнебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	декабрь
30.	Практик дәресләр.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Фикерләү эшчәнлеген үстерү	декабрь
31.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
32.	Сәнгатьә Тукай образы.	2	Тукайга багышланган әсәрләр белән танышу.	Музыка, рәсем сәнгатенә кызыксыну уяту	декабрь
33.	Тукай музейлары.	2	Татарстандагы Тукай музейлары турында сөйләшү.	Татар шигъриятенә мөхәббәт уяту	гыйнвар
34.	Кырлайдагы Тукай музеена виртуаль сәяхәт.	2	Кырлайдагы Тукай музеена белән танышу	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту	гыйнвар
35.	Б. Әлменов ижатында Тукай.	2	Рәсамның ижаты белән танышу	Рәсем сәнгатенә карата кызыксыну	гыйнвар

				уяту.	
36.	Экскурсия. Тукай йөргән урамнар буенча сәяхәт.	2	Шагыйрьнен эзләрен саклаган урыннага бару.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	гыйнвар
37.	Татар әдәбияты классиклары. Ф.Әмирхан – психологизм остасы.	2	Әдипнең ижаты белән таныштыру. Ф.Әмирхан һәм Тукый дуслыгы	Татар халкының бөөк әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш тәрбияләү	гыйнвар
38.	Ш.Камал – новеллалар остасы.	2	Ш.Камал ижаты белән танышу	Әдәбиятка кызыксыну уяту	гыйнвар
39.	М.Гафури ижаты.	2	Мәсәлләрне анализлау	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	гыйнвар
40.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	гыйнвар
41.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
42.	Әдәбият һәм театр. Татар театры тарихыннан.	2	Татар театры тарихы белән таныштыру. “Беренче театр” спектаклен карау.	Балаларда милләтебезнең рухи мирасына ихтирам тәрбияләү	февраль
43.	Казан театрлары.	2	Презентация ярдәмендә Казан театрлары белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
44.	Г.Камалның татар әдәбиятына керткән өлеше.	2	Әсәрләреннән өзекләр карау. Фикер алышу.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	февраль
45.	К.Тинчурин ижаты. “Зәңгәр шөл”.	2	Әсәрдән өзекләр карау. Фикер алышу.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
46.	Халыкара туган тел көне.	2	Телләр турындагы закон белән танышу.	Туган телгә карата мэхәббәт	февраль

			Кеше тормышында туган телнең роле турында сөйләшү.	тәрбияләү.	
47.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	февраль
48.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	февраль
49.	Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан.	2	Татар музыкасы тарихы турында белешмә бирү.	Музыка әсәрләре аша туган илгә, туган жиргә мэхәббәт һәи ихтирам уяту	март
50.	Татар композиторлары.	2	Тукай әсәрләре буенча ижат ителгән музыкаль әсәрләр белән танышу.	Укучыларда музыка сәнгәтенә мэхәббәт уяту.	март
51.	Зөләйха Хисмәтуллина, Азат Аббасов ижәты.	2	Татар музыкасы тарихында тирән эз калдырган жырчылар белән таныштыру.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	март
52.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	март
53.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	март

54.	Муса Жәлил һәм жәлилчеләр. М.Жәлилнең тормыш һәм көрәш юлы.	2	Балаларга язучының патриот шагыйрь икәнлеген, каһарман сугышчы булуын аңлату.	Балаларда азатлык өчен көрәшүче сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	март
55.	Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый...”	2	Сугыш елларының әдәбиятта сурәтләнүен аңлау, аны бүгенге күзлектән тасвирлау.	Укучыларда көрәшчеләргә ихтирам тәрбияләү	март
56.	“Нәүрүз” бәйрәме.	2	Нәүрүз бәйрәменең тарихы белән танышу	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	март
57.	Казан шәһәренең Бөек жиңүгә керткән өлеше	2	Казан шәһәренең Бөек жиңүгә керткән өлеше турында белешмә бирү.	Балаларда азатлык өчен көрәшүче сугышчыларга, тыл хезмәткәрләрен әкарата ихтирам тәрбияләү.	апрель
58.	М.Жәлилнең “Моабит дәфтәрләре” циклы	2	М.Жәлилнең “Моабит дәфтәрләре” циклына кергән шигырьләрен анализлау	Шигърияткә мөхәббәт тәрбияләү.	апрель
59.	М.Жәлил эзләре буйлап. Виртуаль экскурсия.	2	Казанда шагыйрь-герой эзләрен саклаган урыннар буенча виртуаль экскурсия.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
60.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	апрель

61.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
62.	Татар халкының бәйрәмнәре.	2	Татар халкының бәйрәмнәре белән таныштыру	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	апрель
63.	Сыйныфтан тыш чара “Без –Тукай оныклары”	2	Әдәби – музыкаль кичә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
64.	2017 нче ел -Тукай премиясе Лауреатлары.	2	Шигърь бәйрәме тарихы. Тукай премиясе Лауреатлары.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	апрель
65.	Дини бәйрәмнәр.	2	Дини бәйрәмнәр турында төшенчә.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	май
66.	Сабантуй- хезмәт туге.	2	Бәйрәмнең тарихы. Сабантуй әдәби эсәрләрдә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май
67.	Ел фасылларына бәйле милли бәйрәмнәр, йолалар, гореф-гадәтләр.	2	Халык авыз ижаты. Аның төрләргә бүленешенәң принципларын истә калдыру	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	май
68.	Хәзерге милли әдәбият тормышы.	2	Хәзерге милли әдәбият тормышы белән таныштыру	Татар шигъриятенә мэхәббәт уяту	май
69.	Муса Жәлил квартира-музеена сәяхәт.	2	Муса Жәлил квартира-музеена сәяхәт	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май
70.	18 нче май- халыкара музейлар көне.	2	Татарстан музейлары турында белешмә.	Патриотик тәрбия бирү, туган илне, туган жирне яратырга	май

				өйрәтү	
71.	Экскурсия үткөрү практикасы.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май
72.	Йомгаклау.	2	Ел буе үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	май

Ик
енч
сук
у
пла
ны

эчтәлеге

Тема 1. Кереш дәрес. Инструктаж. Музей материалларын барлау.

Тема 2. Г.Тукай музей материалларында. Г.Тукайның XX гасыр башы татар поэзиясендә тоткан урыны. Тукай Жаек шәһәрндә. Тукай сәяхәтләре. Казан. Тукай белән бәйле урыннар. Тукай- педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь. Практик дәресләр.

Тема 3. Әдәбият теориясе. Сюжет. Сюжет элементлары. Әсәрнең темасы, идеясы, проблемасы. Практик дәресләр.

Тема 4. Татар халык авыз ижаты. Татар халык авыз ижатының жанрлары. Татар халык жырлары. Легендалар. Риваятьләр. Әкиятләр. Бәетләр. “Сәмбелә” бәйрәме. Табышмаклар. Практик дәресләр.

Тема 5. Тукай – бөек татар шагыйре. Шигърьләрендә шагыйрьнең үз шәхесенә бирелүе. Тукайның шигъри осталыгы. Казан. Тукай белән бәйле урыннар. Г.Тукайның сатирик әсәрләре. Сәнгатьтә Тукай образы. Тукай музейлары. Кырлайдагы Тукай музеена виртуаль сәяхәт. Б. Әлменов ижатында Тукай. Экскурсия. Тукай йөргән урамнар буенча сәяхәт.

Тема 6. Татар әдәбияты классиклары. Ф.Әмирхан – психологизм остасы. Ш.Камал – новеллалар остасы. М.Гафури ижаты. Практик дәресләр.

Тема 7. Әдәбият һәм театр. Татар театры тарихыннан. Казан театрлары. Г.Камалның татар әдәбиятына керткән өлеше. К.Тинчурин ижаты. “Зәңгәр шәл”.

Тема 8. Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан. Татар композиторлары. Зөләйха Хисмәтуллина, Азат Аббасов ижаты.

Тема 9. Муса Җәлил һәм җәлилчеләр. М.Җәлилнең тормыш һәм көрәш юлы. Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый...” М.Җәлилнең “Моабит дәфтәрләре” циклы. М.Җәлил эзләре буйлап. Виртуаль экскурсия. Казан шәһәрнең Бөек жинүгә керткән өлеше.

Тема 10. Татар халкының бәйрәмнәре. “Нүүрүз” бәйрәме. Дини бәйрәмнәр. Сабантуй- хезмәт туге. Ел фасылларына бәйле милли бәйрәмнәр, йолалар, горейф-гадәтләр.

Тема 11. Хәзерге милли әдәбият тормышы. Хәзерге әдәбиятның актуаль мәсьәләләре. Минем тормышымда татар әдәбияты.

Тема 12. Йомгаклау. Ел буе үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау

Учебный план третий год обучения

№	Тема	Кол-во час.	Содержание	Ожидаемые результаты	Сроки выполнения
1.	Кереш	2	Түгәрәкнең	Музей	сентябрь

	дәрес. Инструктаж. Музей материаллар ын барлау.		еллык эш планы белән танышу.	экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү	
2.	Әдәбият теориясе. Әдәби әсәр. Эчтәлек. Форма.	2	Әдәбият теориясе буенча белешмә бирү	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.	сентябрь
3.	Әсәрнең темасы, идеясы, проблемасы.	2	Әдәбият теориясе, әсәрне аңларга өйрәнү	Яна теоретик төшенчәләр белән таныштыру	сентябрь
4.	Әдәбиятның төрләргә һәм жанрларга бүленеше	2	Әдәбиятның төрләргә һәм жанрларга бүленеше турында белешмә бирү	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	сентябрь
5.	“Сөмбелә” бәйрәме	2	Бәйрәм тарихы турында белешмә.	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	сентябрь
6.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	сентябрь
7.	Экскурсовод лар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	сентябрь
8.	Татар халык авыз иҗаты. Татар халык авыз иҗатының жанрлары.	2	Татар халык авыз иҗатының жанрлары белән таныштыру.	Татар халык авыз иҗатына мэхәббәт тәрбияләү, фольклор әсәрләрен укырга теләк уяту	сентябрь
9.	Казан шәһәре турында риваятьләр	2	Тарихи һәм топонимик риваятьләр белән танышу	Тарихи һәм топонимик риваятьләр белән кызыксыну уяту	октябрь

10.	Казан шәһәре турында легендалар	2	Легенда жанры турында төшенчә бирү	Татар халык авыз ижаты эсәрләре белән кызыксыну уяту	октябрь
11.	Халык авыз ижатының әдәбиятта чагылышы	2	Фольклорны , халкыбызның горөф-гадәтләрен, йолаларын чагылдырган эсәрләр белән танышу.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	октябрь
12.	Практик дәрәсләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	октябрь
13.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	октябрь
14.	Тукай- бөөк татар шагыйре. Татар поэзиясендә тоткан урыны.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрьнен татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләү	Миллилек хисләре тәрбияләү	октябрь
15.	Тукай сәяхәтләре.	2	Тукай сәяхәтләрен искә төшерү	Әдәбиятка кызыксыну уяту.	октябрь
16.	Татар әдәбиятында Тукай образы.	2	Тукайга багышланган эсәрләр белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	октябрь
17.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе тарихы	2	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе тарихы белән таныштыру	Г.Тукай шәхесе белән кызыксыну уяту	ноябрь
18.	Тукай эзләре буйлап. Виртуаль экскурсия.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрь белән бәйле урыннар белән	Тукайның тормышы халык тормышыннан аерылгысыз булуына төшендерү	ноябрь

			таныштыру		
19.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	ноябрь
20.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	ноябрь
21.	1940-65 нче еллар әдәбияты. 1940 –1965 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат.	2	Сугыш елларының әдәбиятта сурәтләнүен аңлау, аны бүгенге күзлектән тасвирлау.	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	ноябрь
22.	Казан шәһәренең Бөек Жинүгә керткән өлеше.	2	Казан һәм БВС. Сугыш белән бәйле урыннар белән таныштыру.	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	ноябрь
23.	Герой – шагыйрь – Муса Жәлил	2	“Моабит дөфтәрләре” циклына кергән ижаты белән таныштыру.	Балаларга язучының үлем куркынычы астында да туган илгә, халкыбызга тугърылык саклап калган шагыйрь икәнлеген аңлату.	ноябрь
24.	Ф.Кәрим ижаты.	2	Ижатында фашизмга нәфрәт, жинүнең киләчәгенә ышаныч хисләренең чагылышын күзәтү	Ф.Кәрим ижаты белән кызыксыну уяту	ноябрь
25.	Г. Әпсәләмов ижаты	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Туган ил азатлыгы өчен башларын салган батырларга тирән хөрмәт, алар беэн горурлану	декабрь

				хисләрә тәрбияләү	
26.	Ф.Хөсни ижатында сугыш темасы.	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Сугышчыларның батырлыгына ихтирам, фашизмга карата нәфрәт хисе тәрбияләү.	декабрь
27.	Бөек Ватан сугышы музеена сәяхәт .	2	Тарихи фактларны дәрәҗәләргә өйрәтү	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	декабрь
28.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	декабрь
29.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	декабрь
30.	1965-1985 нче еллар әдәбияты. 1965– 1985 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат.	2	1965– 1985 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат бирү	Татар әдәбиятының үсешен тарих белән бәйләп өйрәнү.	декабрь
31.	Иске Татар бистәсенә сәяхәт.	2	Тарихи һәйкәлләр белән танышу.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	декабрь
32.	Сибгат Хәким ижаты.	2	Аның шигърьләренә ижәт ителгән жырлар белән танышу.	Эстетик тәрбия бирү.	декабрь
33.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Зөлфәт	2	Шагыйрьнең тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Шигърияткә мөһабәт тәрбияләү.	гыйнвар

34.	М.Мәһдиев. Әсәрләренен милли колориты.	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Татар халкының бөөк әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш тәрбияләү	гыйнвар
35.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Разил Вәлиев	2	Язучының тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	гыйнвар
36.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү	гыйнвар
37.	Экскурсовод лар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләр өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	гыйнвар
38.	Татарстанны ң беренче Президенты Минтимер Шәймиев	2	Презентация ярдәмендә Татарстанның беренче Президенты Минтимер Шәймиев шәхесе турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру	гыйнвар
39.	Хәзерге әдбият.	2	Хәзерге әдбият турында гомуми мәгълумат бирү	Татар әдбиятының үсешен тарих белән бәйләп өйрәнү.	гыйнвар
40.	Туфан Миңнуллин ижаты.	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Туфан Миңнуллин ижатына мэхәббәт тәрбияләү	гыйнвар
41.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Ибраһим Гази	2	Язучының тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру	февраль
42.	Роберт Миңнуллин ижаты	2	Шигырьләре белән танышу.	Татар халкының бөөк әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш	февраль

				тәрбияләү	
43.	“Кызыл ромашка” шигырь бәйгесе	2	Сәнгатьле уку күнекмәләрен формалаштыру	Шигърияткә мөхәббәт тәрбияләү.	февраль
44.	Милли киёмгә мәхия	2	Татар халкының милли киёмнәре һәм бизәнү әйберләре	Балаларда милләтебезнең рухи мирасына ихтирам тәрбияләү	февраль
45.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш .	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзгәлекләрен өйрәнү	Укучыларга эстетик тәрбия бирү.	февраль
46.	Халыкара туган тел көне.	2	Телләр турындагы закон белән танышу. Кеше тормышында туган телнең роле турында сөйләшү.	Туган телгә карата мөхәббәт тәрбияләү.	февраль
47.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәргә тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	февраль
48.	Казан шәһәре тарихыннан .	2	Презентация ярдәмендә Казан шәһәре тарихы белән таныштыру	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	февраль
49.	Казан Кремле.	2	Укучылар проект яклы	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	март
50.	Чит илләрдәге татарлар.	2	Чит илләрдәге татарлар турында мәгъләмәт бирү	Татар телен өйрәнүгә кызыксыну булдыру	март
51.	Казан университеты	2	Казан университеты тарихы белән таныштыру	Белемгә омтылыш тәрбияләү	март
52.	Татар матбугаты тарихыннан	2	Татар матбугаты тарихы белән таныштыру	Татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту	март

53.	Татарстан музейлары.	2	Татарстан музейлары турында белешмә.	Патриотик тәрбия бирү, туган илне, туган жирне яратырга өйрәтү	март
54.	Татарстан Республикасының Милли музейе.	2	Презентация ярдәмендә музей турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	март
55.	Милли музейга сәяхәт.	2	Татарстан Республикасының Милли музейега экскурсиягә бару.	Туган жиргә, милләттәшләребезгә ихтирам хисләре тәрбияләү	март
56.	27 нче март-Халыкара театр көне.	2		Балаларда театр сәнгатенә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	март
57.	Сынлы сәнгать музейе	2	Презентация ярдәмендә музей турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	апрель
58.	Татар композиторлары.	2	Татар музыкасы тарихында тирән эз калдырган композиторлар белән таныштыру.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
59.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларга эстетик тәрбия бирү.	апрель
60.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	апрель
61.	Тукайны искә алып. Тукай – педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь, сатирик	2	Тукайның татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләшү.	Шигърияткә мөхәббәт тәрбияләү.	апрель

62.	Тукай һәйкәлләренә сәяхәт.	2	Тукай һәйкәлләренә жәяүле сәяхәт.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	апрель
63.	Сыйныфтан тыш чара. “Без –Тукай оныклары”.	2	Әдәби – музыкаль кичә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	апрель
64.	2019 нчы ел -Тукай премиясе Лауреатлары.	2	Шигырь бәйрәме тарихы. Тукай премиясе Лауреатлары.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.	апрель
65.	Татар театры тарихынан	2	Презентация ярдәмендә татар театры тарихы турында сөйләү	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	май
66.	Казан театрлары.	2	Театр артистлары белән танышу.	Укучыларда театр сәнгатенә мэхәббәт уяту.	май
67.	Г.Камал исемендәге Татар Дәүләт Академия театрына сәяхәт.	2	Спектакль карау.	Балаларда театр сәнгатенә карата кызыксыну, ихтирам уяту.	май
68.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	май
69.	18 нче май-халыкара музейлар көне. Казан Кремле музейларына сәяхәт.	2	Казан Кремле музейларына сәяхәт итү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	май
70.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	май
71.	Экскурсия үткөрү практикасы.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау,	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	май

			белемнәрне тикшерү.		
72.	Йомгаклау дәресе.	2	Ел буе үткәннәргә йомгак ясау.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	май

**Өч
енч
сүк
ү**

планы эчталеге

Тема 1. Кереш дәресе. Инструктаж. Музей материалларын барлау.

Тема 2. Әдәбият теориясе. Әдәбиятның төр һәм жанрга бүленеше. Проза һәм лирика. Лирика төрләре. Лирик герой.

Тема 3. Татар халык авыз ижаты. Йола фольклоры. Гаилә йолалары. Әдәбиятта фольклоризм. Татар халкының милли киёмнәре.

Тема 4. Борынгы һәм Урта гасыр әдәбияты.

Тема 5. XIX гасыр әдәбияты. Г. Кандалый. **Мифтахетдин Акмулла, М. Акъегет, З. Бигиев** - XIX гасыр әдәбияты асылташлары.

Тема 6. XX гасыр башы әдәбияты. Бөек шагыйрь - Габдулла Тукай. XX гасыр башы шигърияте. Гаяз Исхакый ижаты. Күпкырлы ижат эшлеклесе Галимжан Ибраһимов. Шәриф Камал - новеллалар остасы.

Тема 7. XX гасыр башы татар драматургиясе. Г. Исхакыйларның ижат активлыгы. Ф. Әмирхан, С. Рәмиевләрнең язучылык сәләтләрен драма төрөндә сынаулары. Бу чор драматургиясенең идея-тематик киндәге, жанр төрлелеге. Сатирик юнәлешнең үсеше. М. Фәйзи, Ф. Сәйфи-Казанлы, К. Тинчурин, Ф. Бурнаш һ. б. ларның ижатка килүе.

Тема 8. Йомгаклау дәресе. Ел буе үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау.

Список литературы

1. Чуракова Н., Малаховская О. Музей в твоём классе. - Академкнига, 2006.
2. Музейная педагогика. Под ред. Н.М.Ланковой. Работа со школьниками в краеведческом музее. - М., 2001.
3. Медведева Е.Б., Юхневич М.Ю. Музейная педагогика как новая научная дисциплина: Сборник "Культурно – образовательная деятельность музеев". – М., 1997.
4. Васнева Л. Программа школа юного экскурсовода. // Воспитание школьников. - №9, 2007.
5. Шкурно А.И. Методические рекомендации экскурсоводам школьных музеев. _М., 1973
6. Методика преподавания литературы: Учебник для студентов пед. вузов/ Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф.; Под ред. О.Ю. Богдановой. -М.: Издательский дом "Академия", 1999.
7. Галимуллин Ф.Г. Укучыларны сәнгатьле укырга өйрәтү / Ф.Г. Галимуллин. - Казан, 1988.
8. Исламов Ф.Ф. Мәктәптә халык авыз ижаты эсәрләрен өйрәнү / Ф.Ф. Исламов. - Казан, 1988.
9. Хаков В.Х. Мәктәптә язучыларның тел үзенчәлекләрен өйрәнү / В.Х.Хаков. – Казан: Татар. Кит. Нәшр., 1984.
10. Яхин А.Г. Система татарского фольклора / А.Г. Яхин. - Набережные Челны: НИСПТР, 2012.

11. Татар театры (1906-1926).- Тулыландырылган 2 нче басма.- Казан: Мәгариф, 2003.
12. Исмәгыйлева С.Г. Мәктәптә драма әсәрләрен өйрәнү / С.Г. Исмәгыйлева. – Казан, 1983.
13. Жамалиева Л.Ф. Татар фольклорчылары: методик кулланма / Л.Ф. Жамалиева. – Казан: ТДГПУ, 2009.
14. Спутник по Казани. Иллюстрированный указатель достопримечательностей и справочная книжка города. Под ред. Профессора Н.П. Загоскина. – Казань, 1895
15. Әдипләребез: библиографикбелешмәлек. 2 томда / төз. Р. Даутов, Р. Рахмани. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2009.
16. Әхмәтҗанов М. И. XVIII гасыр татар әдәбияты: поэзия. — Казан: Дом печати, 2006. 363 б.
17. Габдулла Тукай әсәрләре: сүзлек-белешмәлек / төз.-мөх. З. Рәмиев, З. Шәйхелисламов. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2012. 480 б.
18. Гайнуллина Г. Р. 1940—1980 нчееллар татар прозасында милли яшә ешнигезләрен барлау. — Казан: Ихлас, 2012. 84 б.
19. Гайнуллина Г. Р. XX гасырның 60—70 нчеелларында татар автобиографикпрозасыүсеше. — Казан: Ихлас, 2012. 104 б
20. Галимуллин Ф. Г.Эзләнүвакыты. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2005. 247 б.
21. Галиуллин Т. Н.Шигъриятбаскычлары: әдәбитәнкыйтьмәкалэләре. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2002. 231 б.
22. Гыйләҗев Т. Ш.Әдәби мирас: тарих хәм заман / керешсүз авт. Д. Заһидуллина. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2005. 206 б.
23. Дастаннар. — Казан: Мәгариф, 2001. 175 б.
24. Даутов Р. Н., Гамбәров Н. Г.Балачакәдипләре: библиографикбелешмәлек. 4 китапта. — Казан: Мәгариф, 2002, 2004, 2005, 2008.
25. Закирҗанов Ә. М.Рухитаяныч: әдәбитәнкыйтьмәкалэләре. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2011. 287 б.
26. Заһидуллина Д. Ф.Әдәбиәсәр: өйрәнәбезһәм анализ ясыйбыз / Д. Заһидуллина, М. Ибраһимов, В. Әминева. — Казан: Мәгариф, 2007. 112 б.
27. Заһидуллина Д. Ф.Әдәбиәсәргә анализ ясау / Д. Заһидуллина, М. Ибраһимов, В. Әминева. — Казан: Мәгариф, 2005. 111 б.
28. Заһидуллина Д. Ф.Дөнъясурәтеүзгәрү: XX йөзбашы татар әдәбиятындафәлсәфиәсәрләр: Монография. — Казан: Мәгариф, 2006. 191 б.
29. Заһидуллина Д. Ф.Урта мәктәптә татар әдәбияты нукуытуметодикасы: Методик кулланма. — Казан: Мәгариф, 2000. 335 б. I
30. Заһидуллина Д. Ф.Яңадулкында (1980—2000 нче еллар татар прозасында традицияләр һәм яңачалык). — Казан: Мәгариф, 2006. 255 б.
31. Заһидуллина Д. Ф., Йосытова Н. М. XX гасыр татар әдәбияты тарихы: дәрәслек. 2 томда. — Казан: Казан университеты, 2011.
32. Исәнбәт Н. С. Татар халык мәкальләре. 3 томда. — Казан: татар. кит. нәшр., 2010.
33. Исәнбәт Н. С. Татар теленең фразеологик сүзлегә. 2 том- — Казан: Татар. кит. нәшр., 1989, 1990.
34. Исмәгыйль Н. Ф. (Нәҗип Нәҗкаш). Гыйбрәтле хикәятле: Борынгы татар прозасы (XVIII—XIX). — Казан: Татар. кит. нәшр., 2004. 175 б.

35. *Мәхмүтов Х. Ш.* Канатлы сүз — хикмәтле сүз: этимологик сүзлек. — Казан: Мәгариф, 199. 174 б.
36. *Мәхмүтов Х. Ш.* Гыйбарәләр тарихыннан сәхифәләр: Этимологик сүзлек. — Казан: ИЯЛИ АН РТ, 2008.
37. *Миңнегулов Х. Й.* Гасырлар арасында уйланулар. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2010. 319 б.
38. *Миңнегулов Х. Й.* Гасырлар өнен тыңлап... — Казан: Мәгариф, 2003. 335 б.
39. *Миңнегулов Х. Й.* Дөнъяда сүземез бар...: Мәкаләләр, чыгалар, юльязмалар. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1999. 336 б.
40. *Миңнуллин К. М.* Һәр чорның үз жыры. — Казан: Мәгариф. 2003. 400 б.
41. *Рәми И. Г., Даутов Р. Н.* Әдәби сүзлек: элекке чор татар әдәбияты һәм мәдәнияте буенча кыскача белешмәлек. — Казан: татар. кит. нәшр., 2001. 399 б.
42. *Саттаров Г. Ф.* Исемен матур, кемнәр куйган? — Казан: татар. кит. нәшр., 1989. 256 б.
43. Татар әдәбияты тарихы. 6 томда. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1983—2001.
44. Татар әдәбияты. Теория. Тарих / *Д. Заһидуллина, Ә. Закирҗанов, Т. Гыйләҗев, Н. Йосытова.* — Казан: Мәгариф, 2006.
45. Татар драматурглары: библиографик белешмәлек / *Р. Ганиева, Р. Яруллина, А. Саттарова.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2007. 271 б.
46. Татар поэзиясе антологиясе. 2 томда / төз. *Г. Рәхим.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 1992.
47. Татар теленәң аңлатмалы сүзлеге. 3 томда. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1977, 1979, 1981.
48. Татар теленәң орфографик сүзлеге / *Ганиев Ф.* — Казан: Раннур, 2002. 432б.
49. Татар хикәясе антологиясе: Егерменче гасыр / төз. *М. Хужсин.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2001. 607 б.
50. Татар шигърияте: 1Г30—2000 нче еллар. — Казан: Мәгариф, 2003. 352 б.
51. Татарстан язучылары — әдәби премия лауреатлары. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2011. 287 б.
52. Татарча-русча сүзлек. 2 томда. — Казан: Мәгариф, 2007.
53. Татарча-русча тезмә сүзләр сүзлеге / *Ф. Сафиуллина, Ф. Газизова.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2002. — 364 б.
54. *Урманче Ф. И.* Татар мифологиясе. 3 томда. — Казан: Мәгариф. 2008, 2009, 2011.
55. *Урманче Ф. И.* Татар халык ижаты. — Казан: Мәгариф, 2005. 383 б.
56. *Хатинов Ф. М.* Әдәбият теориясе. — Казан: Раннур, 2002. 352 б.
57. Хәзерге татар әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2008. 455 б.
58. «Мәгариф» нәшрияты чыгарган «Хәзинә» сериясе
59. Ул дәрәя да бу дәрәя: Борынгы әдәбият. — Казан: Мәгариф, 1999. 343 б.
60. Сүз эчендә хикмәт бар: Татар халык ижаты. — Казан: Мәгариф, 1999. 287 б.
61. Карурманны чыккан чакта: XIX гасыр әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2001. 319 б.
62. Ил корабын җил сөрә: XX йөз башы татар поэзиясе. — Казан: Мәгариф, 2001. 208 б.
63. Сызылып, моңланып таң ата: XX йөз башы татар прозасы. — Казан: Мәгариф, 2002. 415 б.

64. Сөүләрәң чыннан булса...: XX йөз башы татар драматургиясе. — Казан: Мәгариф, 2003. 351 б.
65. Сәлам сиңа, тормыш! Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар поэзиясе. — Казан: Мәгариф, 2004. 383 б.
66. Кызыл чәчәкләр: Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар прозасы. — Казан: Мәгариф, 2003. 319 б.
67. Ал яулык, зәңгәр шәл: Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар драматургиясе. — Казан: Мәгариф, 2005. 351 б.
68. Каеннар сары иде...: Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2004. 399 б.
69. Таныш көйләр: XX гасырның 50—60 нчы еллар татар >засы. — Казан: Мәгариф, 2007. 415 б.
70. Гөлләр үсә көлләрдә...: XX гасырның 50—60 нчы еллар ар әдәбияты. Поэзия. Драматургия. — Казан: Мәгариф, 2006.
71. Үз-үземә кайтам: XX гасырның 70—90 нчы еллар татар әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2008. 431 б.
72. Татар шигърияте: XX гасыр башы. — Казан: Мәгариф, 34. 447 б.
73. *Хәснова Ф. Ф.* Шагыйрь һәм Заман: хәзерге татар шигъ- яте. — Казан: МО и Н РТ, 2010. 298 б.
74. *Шәмсутова А. А.* Хәзерге татар әдәбиятында янарыш. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2010. 205 с.
75. *Яхин А. Г.* Әдәбият дәрәсләре: методик кулланма. — Казан. Мәгариф, 2003. 159 б.
76. *Яхин Ф. З.* Әдәбият укыганда: Фәнни тикшеренүләр. — зан: Сүз, 2014. 236 б.
77. «Мәгариф», «Казан утлары», «Мәйдан», «Идел», «Мәдәни жомга», «Ялкын», «Тылсымлы куллар», «Гаилә һәм мәктәп» 5. газета-журналлар.
78. «Милли әдәбият китапханәсе» сериясе китаплары.

Основные Интернет-ресурсы

- <http://www.kremlin.ru/> - официальный веб-сайт Президента Российской Федерации
- <http://www.mon.gov.ru> – официальный сайт Министерства образования и науки РФ, РТ
- <http://www.edu.ru>– федеральный портал «Российское образование»
- <http://www.vestnik.edu.ru> – журнал Вестник образования»
- <http://www.school-collection.edu.ru> – единая коллекция цифровых образовательных ресурсов
- <http://www.internet-school.ru> – интернет-школа издательства «Просвещение»: «История»
- <http://www.pish.ru> – сайт научно-методического журнала «Преподавание истории в школе»
- <http://www.1september.ru> – газета «История», издательство «Первое сентября»
- <http://www.it-n.ru> – российская версия международного проекта Сеть творческих учителей